

HISTORIEBREV NR. 5

MAI 2021

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG

Redaktør: Jørn-Kr. Jørgensen – jornjoer@gmail.com - Redaksjon: Karin Arnesen og Olav Rune Bastrup

NY GANGVEI I ÅKEBERGVEIEN

I Åkebergveien - mellom den og Politihuset - er det kommet en gangvei som er med på å forskjønne området mange hakk. - Åkebergveien har de siste årene fått en sykkelsti og beboerne og andre har fått en gangvei. Den er ikke så lang, men det er en sann fornøyelse å gå de vel 150 meterne akkurat her - i ly av Politihusets gamle arrest. - Det er ikke hver dag det dukker opp nye gangveier, så denne oppfordrer vi våre medlemmer og lesere til å gå. (JKJ)

EVENTYRKONGEN OG GRØNLAND

Peter Christen Asbjørnsen ble født i Christiania 15. januar 1812. Han er den eneste av de ledende skikkelsene i den nasjonalromantiske periode som er fra Christiania. Byen kan med rette være stolt av ham og takknemlig for hans formidable innsats som nasjonsbygger, naturvitenskapsmann og folkeopplyser. Vi kjenner han best som **eventyrsamleren**.

Asbjørnsen samlet eventyr og utga dem sammen med Jørgen Moe. De to er så innarbeidet i vår norske bevissthet om eventyr at vi knapt kan si det første navnet uten å føye det andre til. I deres samtid var det imidlertid Asbjørnsen som var selve **eventyrkongen**, Men han var også så mye mer.

Peter Christens far, Anders Asbjørnsen, var glassmester med eget verksted og bolig i Dronningens gate 26. Til tross for mange gode år gikk glassmesteren konkurs i 1831. Faren ble nødt til å selge gården i Dronningens gate, og familien måtte flytte ut av byens sentrum - til Grønland. Det var ikke lange biten, men Grønland lå utenfor bygrensen og var et røffere nabolag. Der levde han og familien lenge i et av de lave gamle husene - på adressen Grønland 15 - i det huset som vi nå kjenner som «Asylet», senere omadressert til Grønlandsleiret 28.

«Asylet» ligger der det ligger – den dag i dag – 2021.

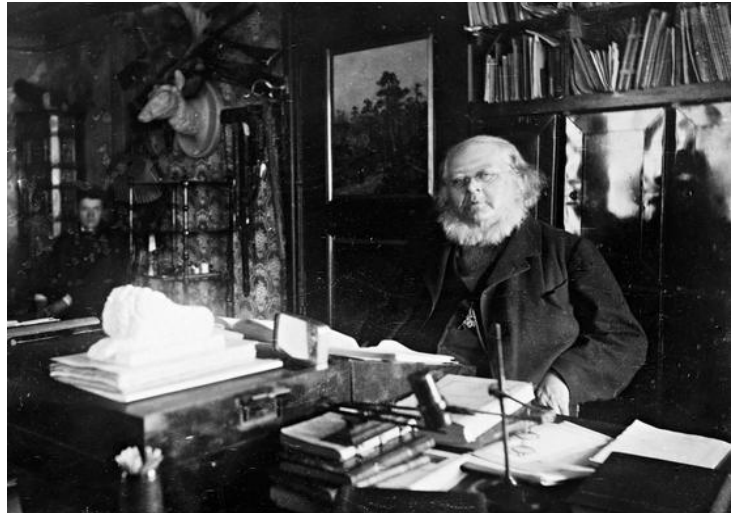
De hygieniske forholdene ute i forstaden Grønland var elendige. I et brev Asbjørnsen skrev til sin venn Jørgen Moe beskriver han forholdene og nevner stanken fra Tøyenbekken som renner åpen rett ved siden av huset der han bor, med en falleferdig trebru over. Han kaller bekken «lortbekken».

Fra Grønland gikk Asbjørnsen gjerne på turer langs Akerselva til Maridalsvannet, på østsiden, over Sagene, Sandaker, Grefsen og Brekkedammen - med fiskestang. Det er fra perioder med motgang hans utsagn har blitt stående: «Når verden går meg imot, og det unnlater den sjelden

å gjøre når det gis noen leilighet til det, har jeg stadig funnet meg vel ved å ta en friluftsvandring for min smule bekymring og uro».

Fra Grønland reiste Asbjørnsen (bildet under til høyre) rundt på Østlandet for å samle sagn og eventyr. Men, han var også interessert i naturhistorie, tok artium som privatist og begynte studier i marinzoologi.

Etterhvert utvidet han sin interesse for naturvitenskapelige fag og skrev en rekke lærebøker og populærartikler om temaer fra naturens verden og tekniske nyvinninger. Det var nyttig folkeopplysning. Hans naturfaglige interesser omfattet også hvordan man best kunne utnytte naturressurser som skog, myr og torv. Dette førte til at han ble utnevnt som skogdirektør i 1858. I et møterom i Landbruksdepartementet henger det portretter av landets

skogdirektør. Som nummer fire i rekken finner vi Peder Christen Asbjørnsen.

Asbjørnsen flyttet mange ganger rundt i Christiania der han leide husrom mellom alle sine reser rundt i Norge og i utlandet. Flere ganger bodde han på adresser på Vaterland og Grønland. Som naturvitenskapsmann var Tøyen botaniske hage et yndet sted for Asbjørnsen. Der møtte han igjen en kamerat fra studietiden, professor Fredrik Christian Schübelers, som var botaniker og bestyrer av «Tøyens have». De to gikk flere ganger sammen om å løse naturens mysterier. Vi finner igjen navnet til bestyreren av Tøyen botaniske hage i den gatestubben som går fra Jens Bjelkes gate til Hagegata, nedenfor Tøyen skole - Schübelers gate. (Tor Kubberud) (Kilde: Det var en gang - Asbjørnsen i Christiania, utgitt av Asbjørnsenselskapet i 2006)

Enerhaugens Samfund havde ogsaa iaar paa Helligtrekongersaften arrangeret en vellykket Juletræfest for 400 Børn fra Byens forskjellige Menigheder. Kand. theol. Hauer holdt Festtalen, hvorefter Børnene trakteredes med Kaffe og Julekage, senere med Appelsiner, Nødder, Kager og Æbler.

Brav Pike i 20 Aarene

ønskes til Husarbeide 7½-6.

Holm, Grønlandsleret 19, IV, 1. Opg.

Legat mot sladder.

Den første sladrefest for barn.

En fornuftig mand har opprettet et legat og bestemt, at hver 7 oktober skal det holdes en fest i Christiania hvor barn skal faa gratis bevertning og desuten bli mindet om, at det er avskyelig at sladre. Det er sjelden at høre om saa ypperlige legater. Onsdag blev den første sladrefest holdt paa Grønlands barneasyl, hvor 104 barn fik julekake og chokolade, og hvor pastor Gjessing bad dem passe sig for at sladre. Han gjorde det saa udmerket, at alle de smaa reiste sig og sang til samme melodi som visen om Tordenskjold:

Sladrehank skal selv ha bank for han har en stor skavank!

Kan man tænke sig noget mere vellykket?

En guldlorgnet er tapt nat til mandag fra Urtegt. til Tøiengt. 47. Henv. Karlsen, I, opg. C. Dusør

Foto: Munch, Inger Marie

Oslo Museum

Dette er en St. Elisabeth-søster. De drev hjem for eldre i Urte gaten 31, ved siden av St. Hallvard kirke. - Dette er et meget flott bilde; det ganger en situasjon vi sjelden eller aldri ser mer i vårt distrikt, til tross for at det pågår en stor katolsk virksomhet med egen sognekirke midt på Enerhaugen. Vi skal ikke så forferdelig mange år tilbake i tid før en spaserende nonne i sin drakt var vanlig i området Tøyen, Grønland, Enerhaugen. I dag er det like sjelden å se som en Frelsesoffiser i uniform – enskjønt Armeen har et korps (menighet) på Grønland, for ikke å si en politikonstabel på vei til å fra Politihuset i Grønlandsleiret 44.

IDYLLISKE ENERHAUGEN

Bildet er tatt nordover i den daværende Enerhauggata, som gikk omtrent der det nå er en «brannvei» på nedsiden av Enerhaug-blokkene. (Den nåværende Enerhauggata ble anlagt senere, i forbindelse med saneringen ca 1960). Alt ble revet ved saneringen. Den eneste bygningen på bildet som ennå står er murgården man ser en snipp av bak til venstre, den ligger ved svingen i Sørli gata. Til høyre sees en av vannpostene, der folk på Enerhaugen hentet vann, og tok klesvasken, helt frem til saneringen. Det var seks slike vannposter på haugen.

SKØYTEIS OG ISHOCKEY

Skøyteisen på øvre del av sirkustomta på Tøyen er omtalt av JKJ med bilde og tekst i Historiebrev Nr. 2. Bildet er tatt fra hjørnet av Sofienberg gata 57, der jeg vokste opp. Det ble anlagt skøytebane der hvert år i flere år. Vi som bodde i blokkene der hadde kort vei til skøytebanen. Det het seg at Werna Gerhardsen, som var med i Oslo Bystyre på den tiden, hadde fått med seg kommunen på å lage skøytebane på tomte (og antakelig på noen andre steder i byen).

Skøytebanen var flittig brukt, av jentene på danseskøyter og gutta med hockey- skøyter og køller - gjerne hjemmesnekrede ishockey-køller.

Utsikt fra en leilighet i Sofienberg gata 57 – hvor Tor Kubberud v- under t.h. - vokste opp.

Ishockey var en ganske ny idrett i Norge i 1952. Som vertsnasjon var Norge med i ishockey i de Olympiske Vinterleker det året. Kampene ble spilt på Jordal Amfi - den eneste kunstfrosne banen i Oslo - og i Norge. De største favorittene var Canada, Finland, Sverige og Sovjet. Gutta på det norske landslaget bodde rundt Jordal og på Tøyen.

I naboblokka der jeg bodde, dvs. i Monrads gate 13 bodde Roar Bakke - en stødig back på landslaget. Han spilte for klubben Gamlebyen. Første kamp for Norge var mot Canada. Roar Bakke tok med seg tre smågutter til kampen. Jeg var en av dem. Det var ikke særlig mye kontroll og sikkerhetsrutiner den gangen. Roar bare tok oss med inn i garderoben. Der satt vi med store øyne å så på forberedelsene og påkledningen til kampen. Kampen begynte. Vi sto i døren fra garderoben ut til isflaten og så på. Det gikk som det måtte. Canada var for sterke. De vant stort. Men for oss - med stjerner i øynene - var det hele en stor begivenhet.

På den tiden spilte de med ishockey-køller av tremateriale. Noen køller brakk under kampen. De fikk vi med oss - en hver. Stor stas. Altså: Vi fikk med oss hjem en brukket ekte ishockeykølle hver! De ble dagen etter lappet behørlig sammen med tjærebånd og tatt i bruk på skøytebanen vår. (Tor Kubberud – bildet til høyre).

KIRKEBØKER KAN VÆRE MORSOMT!

Det kommer vel som vanlig an på øynene som ser. Men du verden hva du kan lese ut av disse kirkebøkene. Jeg driver med slektsforskning og er opptatt av menneskene som har levd i strøket rundt Grønland kirke. Jeg driver også med transkribering, dvs. skriver inn info fra kirkebøkene i et dataprogram som gjør innholdet søkbart på digitalarkivet.no.

Nå holder jeg på med konfirmanter i perioden 1899-1919 i Grønland og Vaterland kirker. Regner med det vil ta meg ett års tid, så jeg får god tid til å gjøre meg en del refleksjoner underveis.

Det var store konfirmentkull på begynnelsen av 1900-tallet i Kristiania. Hver vår og høst var det gjerne 100-125 jenter og like mange gutter, det vil si at det ble fort 5-600 ungdommer i året. De var gjerne 14-16 år og jeg vil tro de fleste var ferdige med folkeskolen (7år) og hadde fått seg arbeid. De færreste i Grønlands-området tok høyere utdanning. De er

oppført med dato for fødsel og dåp. Jeg vil anslå at 90-95% er født i Kristiania. Absolutt alle er koppevaksinert med dato for vaksinasjonen for de fleste. Ganske artig å se hvordan lege-
navnene - Mamen, Aall, Berbom og Dietrichson går igjen over mange år, alltid uten fornavn. Innimellom dukker det opp et kvinnenavn som Olufine Hansen, men det er langt mellom dem. Googlet og fant Olufine Hansen, jordmor, tildelt Kongens Fortjenstmedalje i 1921. Ikke umulig at det er henne.

I 1801 foretok stabskirurg Magnus A. Thulstrup (han fikk en gate i Oslo oppkalt etter seg) den første vaksinasjonen i Norge i Kristiania. Fra 1810 ble koppevaksine lovfestet og det var prestens jobb å sjekke både konfirmanter og de han skulle vie. Alle måtte fremvise attester. Den siste epidemien i Oslo var i 1908. Jeg fant et vakkert bilde av maleriet til Anna Ancher som viser vaksinerings i Danmark på slutten av 1800-tallet. (Ref. Anna Ancher-utstillingen på Lillehammer Kunstmuseum 13/3-15/8 i år).

Alle konfirmanter fikk karakterer. Enten i form av tall fra 1 til 4 med pluss eller minus etter hvorav 1 var best. Eller det kan stå rosværdig, meget godt, godt, temmelig godt og næsten godt (litt usikker på rekkefølgen). Noen ganger er det notert «Kfr. iflg. Kirkedep. Till. af» eller "Iflg. naadigst till." og så en dato. - Man skulle nemlig være fylt 14 år for å få stå til konfirmasjon. Var man yngre skulle det søkes om lov. Noen hadde fått dårligste karakter og så får man vite årsaken. Det er tilføyet «Næsten døv» og en annen gang «Næsten blind».

Konfirmasjonen var den gang en klar overgang til voksenlivet. For de fleste i dette området var det fra den dagen at du måtte greie deg selv, få deg jobb og bidra økonomisk til familien inntil du selv stiftet familie. Imidlertid hadde du ikke stemmerett før du var 25 år i denne perioden. I 1920 gikk den ned til 23 år og først i 1946 til 21 år. Fra 1978 har den vært 18 år. Kvinner fikk stemmerett i 1913.

Men kunne du velge om du ville stå til konfirmasjon? Nei, den var obligatorisk. Den ble innført «en almindelig Regel og skyldig Pligt» i 1736 og var tvunget frem til 1912.

Foreldrenes navn er selvfølgelig med og her dukker det opp mange yrker som ikke lenger finnes og mange er knyttet til lokal industri i Historielagets område. Mødrene har nesten uten unntak fått «yrkesbetegnelsen» hustru eller ugift pige. Fedrene har tittel av alt fra arbeider til kontorist, tobaksspinder, tomtearbeider (dvs. de arbeidet på bordtomtene/trelastlagrene på Grønland), gull-listearbeider dvs. Guldlistefabriken i Urtegata (brant i 1886), dagarbeider (en hadde ikke fast jobb), pudretkjører (tømte doene til folk). Pladearbeider (jobbet med skipsbygging og tilpasning av jernplater på Nylands Mek. Verksted).

Og dette er bare fra konfirmasjonslistene. Tenk hva du ellers kan finne under døpte, viede og døde. (Karin Arnesen).

ENERHAUGEN, GRØNLAND OG TØYEN HISTORIELAG

c/o Interkulturelt Museum (IKM), Tøyenbekken 5, 0188 Oslo

E-mail: egt.historielag@gmail.com - Org.nr. 924 634 766 Bankkonto: 1813 31 32690 - Vipps: 611188
